

Innst. 177 S

(2015–2016)

Innstilling til Stortinget fra næringskomiteen

Meld. St. 31 (2014–2015)

Innstilling fra næringskomiteen om Garden som ressurs – marknaden som mål – Vekst og gründer- skap innan landbruksbaserte næringar

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Hovudtrekk i meldinga

Meldinga handlar om korleis potensialet for auka verdiskaping innan dei landbruksbaserte næringane utanom tradisjonelt jord- og skogbruk kan utløyast. Menneskelege ressursar og skaparlyst er avgjerande. Politikken skal leggje til rette for vekst og utvikling uavhengig av storleiken på gardsbruket. Regjeringa si politiske plattform, Sundvolden-erklæringa, dannar ei viktig ramme for arbeidet. Her blir det mellom anna vist til at det bør satsast på alternativ næringsutvikling for å gje grunnlag for ein meir framtidsretta landbruksproduksjon over heile landet.

I tillegg til å dekkje ein etterspurnad i marknaden, medverkar landbruksbaserte næringar positivt til å synleggjere landbruket sin samfunnsmessige verdi, og til å skape interesse for kva landbruket kan tilby. Det er samstundes ei gjensidig binding mellom det tradisjonelle landbruket og andre næringar basert på landbruket sine ressursar. Det som kjenneteiknar mange landbruksbaserte bedrifter som vil utvikle noko nytt med utgangspunkt i landbrukseigedomen, er at dei har tradisjonell landbruksdrift i botnen. Ein langsiktig landbrukspolitikk som medverkar til å oppretthalde eit landbruk over heile landet er avgjerande for utvikling av nye næringar i landbruket. Samstundes er nyskaping og gründerverksemd innanfor landbruket viktig for utviklinga av landbruket i sin heilskap.

Regjeringa meiner det er naudsynt med ein tydelegare politikk retta mot dei som produserer varer og tenester med utgangspunkt i landbruket sine ressursar utanom tradisjonelt jord- og skogbruk. Det er viktig å synleggjere potensialet og leggje til rette for ytterlegare vekst på områder der marknaden veks og betalingsevna er høg, og utfordringar knytt til bedriftsetablering og vekst skil seg frå utfordringar i sektoren elles. Utfordringane og moglegheitene for verdiskaping og næringsutvikling er ulike i ulike delar av landet. Meldinga vil synleggjere korleis landbruket sine ressursar i heile landet kan bidra til sysselsetting og størst mogeleg verdiskaping på både små og store bruk.

Figur 1.2 i meldinga gir eit bilete på omfanget av næringar basert på landbruket sine ressursar, og viser delen av bedrifter med slike næringar fordelt på ulike næringsgreiner. Leigekøyring er mest utbreidd (25 pst.), dernest utleige av jakt- og fiske (19,5 pst.) og vedproduksjon og biobrensel (19,5 pst.). Om lag 9 pst. driv med reiselivs- og opplevingsrelaterte aktiviteter, 6,6 pst. med lokalmat og servering og 4,7 pst. tilbyr Inn på tunet-relaterte tenester.

Det er krevjande å kartleggje omfanget av landbruksbaserte næringar utanom tradisjonelt jord- og skogbruk. Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) har sett på moglegheitene for å betre kunnskapsgrunnlaget om næringsaktiviteten på norske gardsbruk utanom den tradisjonelle drifta – jf. vidare drøftingar av denne utfordringa i kapittel 6 i meldinga.

Dei årlege driftsgranskingane i landbruket, utført av NILF, er ei viktig kjelde til kunnskap om utvikling og lønnsemd innanfor desse næringane. Driftsgranskingane baserar seg på rekneskapsresultat og omfattar berre den delen av jordbruksføretaka som har ein omsetnad på 150 000 kroner eller meir. Av dei 888 bruka som var med i driftsgranskingane i 2013,

hadde 82 pst. omsetnad knytt til anna landbruksbasert næring. Prosentdelen bruk med tilleggsnæring av vesentleg omfang var størst på Austlandet og minst på Vestlandet og i Nord-Noreg i 2013. Overskotet frå tilleggsnæring utgjorde i gjennomsnitt 7 pst. av samla inntening på alle driftsgranskingsbruk i 2013. Det er geografiske skilnader i utbreiinga og kor mykje desse næringane betyr for bruket si totale inntening.

Over jordbruksavtala har det dei siste åra vore ei særskilt satsing innanfor områda lokalmat, reiseliv og bioenergi. I tillegg har meir generelle tilskotsmidde til tilrettelegging og utgreiing, investering og bedriftsutvikling (tidlegare bygdeutviklingsmidlar) og andre bedriftsretta verkemiddel forvalta av Innovasjon Norge, vore ein viktig stimulans og risikoavlastning. Bevisst satsing over tid har medverka til positiv utvikling av landbruksbaserte næringar, men marknaden og forbrukarpreferansar har også endra seg. Matmerk sine målingar av omsetnaden av lokalmat gjennom daglegvarehandelen viser at den har auka med 53 pst. dei siste fem åra. Dette er ein vekst som er tre gongar så høg som veksten i omsetnad av mat og drikke totalt.

Regjeringa vil leggje til rette for at næringsutøvarar i landbruket i størst mogleg grad skal kunne utnytte det totale ressursgrunnlaget til landbrukseigedom utan unødige hinder. Meldinga viser at det er marknadspotensial og gode moglegheiter både for vidare utvikling av eksisterande landbruksbaserte næringar og utvikling av nye produkt og tilbod. Det er viktig at landbruksnæringa tek tak i desse moglegheitene som grunnlag for å auke verdiskapinga og skape stabile arbeidsplassar på både små og store bruk.

Stimulering til gründerskap, vekst og innovative næringsmiljø i landbruket

Regjeringa vil:

- støtte opp om gründer- og vekstbedrifter på landbruksområdet gjennom verkemiddel som Investings- og bedriftsutviklingsordninga (IBU-ordninga), Utviklingsprogrammet og inkubatorsatsing,
- styrkje satsinga på rekruttering ved å lyfte fram dei gode døma og prøve ut ei mentorordning,
- leggje til rette for kompetanseutvikling i heile verdikjeda gjennom relevante studie-, etter- og vidareutdanningstilbod,
- medverke til forskingsbasert innovasjon i landbruksbaserte næringar gjennom ulike nasjonale verkemiddel,
- medverke til at dei landbruks- og matfaglege forskingsmiljøa er med på å utvikle og spreie

kunnskap som støttar opp under landbruksbasert næringsutvikling.

Næringspolitikken rundt landbruksgründeren bør vere tilpassa både dei med ambisjonar om vekst og dei som fyrst og fremst ynskjer heiltids sysselsetjing med utgangspunkt i dei ressursane landbrukseigedommen har totalt. Næringsutøveren si evne til å setje seg definerte mål for bedrifta er uansett avgjerande for ei positiv utvikling.

Landbruket sitt omdøme som ei attraktiv næring og yrkesveg er avgjerande for rekrutteringa til landbruket. Det er difor viktig at heile spekteret av landbruket sine ressursar og moglegheiter for å kunne skape seg ein attraktiv arbeidsplass blir synleggjort både av forvaltinga og av næringa sjølv. Ved etablering av nye landbruksbaserte bedrifter, vil mange former for kompetanse og utdanning kunne nyttast inn i utviklinga av ny næringsaktivitet. Noregs forskingsråd, Innovasjon Norge og SIVA har utvikla eit sett av verkemiddel som på ulike måtar skal stimulere til meir velfungerande regionale innovasjonssystem og byggje opp under innovative næringsmiljø. Fylkesmannen og den regionale partnerskapen, med Innovasjon Norge og fylkeskommunane, har elles ei viktig rolle i å etablere møteplassar og felles læringsarenaer.

Mat og drikke

Det er eit vekstpotensial i marknaden for lokalmat og drikke. Det er difor ein ambisjon at samla omsetnad av slike produkt skal vekse frå dagens 3,5 mrd. kroner gjennom daglegvarehandelen til om lag 10 mrd. kroner til saman frå alle omsetnadskanalar innan 2025. Heile verdikjeda frå jord til bord må arbeide saman for å nå denne ambisjonen.

Regjeringa vil:

- auke tilgangen på lokalmatprodukt for forbrukarane, irekna vilt- og fiskeprodukt,
- lette marknadstilgangen for produsentar gjennom å medverke til etablering av ein database for lokalmatprodukt,
- leggje til rette for ein årleg møteplass der produsentar av lokal mat og drikke kan møte innkjøparar frå daglegvarehandelen og hotell-, restaurant- og cateringmarknaden (HoReCa-marknaden),
- leggje til rette for ein styrkt og berekraftig produksjon av innlandsfiskeoppdrett,
- opne opp for sal av alkoholhaldige varer over 4,7 volumprosent som ikkje er omfatta av EØS-avtala, direkte frå mindre produsentar,
- foreslå å justere dagens regelverk om alkoholreklame i Forskrift om omsetning av alkoholholdig drikk mv. for å leggje til rette for nøktern, faktabasert produktinformasjon.

Departementet vil sjå til at det blir utarbeidd rett-leiingsmateriell og informasjon retta mot dei som ynskjer å starte opp småskalaslakteri eller nedskjæringsanlegg. Målet er å gjere det enklare å få oversikt over aktuelt regelverk, kva for krav som gjeld, og å auke kunnskapen om trygg handtering og produksjon av animalske produkt.

Mobile slakteri kan medverke til særskilt tilpassa lokale driftsformer i husdyrproduksjonen og vere viktige i utviklinga av regionale matspesialitetar. For å oppnå større grad av lik handsaming av småskalaslakteri og mobile slakteri, blei det i årets jordbruksoppgjer semje med avtalepartane om at også mobile slakteri skal kunne få frakttilskot.

Landbruks- og utmarksbasert reiseliv

Regjeringa vil:

- styrke koplinga mellom det landbruksbaserte reiselivet og anna reiseliv,
- arbeide med forenklande tiltak for små reiselivsaktørar og serveringsbedrifter, m.a. krav knytt til løyve, tilsyn og rapportering,
- arbeide for ei einsarta tolking og praktisering av skiltregelverket over heile landet, og at det blir lettare å skilte til reiselivsbedrifter,
- leggje til rette for auka verdiskaping basert på hausting av villaks i elvar,
- medverke til skjøtsel og pleie av landbrukets kulturlandskap som grunnlag for natur- og kulturarvsbaserte reiselivsopplevingar, irekna etablering av ei eiga satsing på utsiktsrydding i kulturlandskapet,
- leggje til rette for verdiskaping, i og i tilknytning til verneområde innanfor ramma av vernet for det enkelte område,
- i samband med komande revisjon av jaktforskrifta, vurdere forlenga jakttid for elg og utvida jakttid på andre artar, irekna betre moglegheiter for konfliktdempande tiltak.

Våren 2016 skal regjeringa leggje fram ei eiga melding til Stortinget om reiselivsnæringa. Koplinga mellom politikken knytt til det landbruksbaserte reiselivet og reiselivspolitikken generelt vil bli synleggjort i denne meldinga. For ein meir målretta innsats knytt til det landbruksbaserte reiselivet vil Landbruks- og matdepartementet utarbeide ein eigen reiselivsstrategi for satsing på landbruksbasert reiseliv i samarbeid med næringa.

Garden som arena for velferdstenester

Regjeringa vil:

- følgje opp tiltaksområda i handlingsplanen for Inn på tunet (2013–2017),

- bruke erfaringane frå Inn på tunet-løftet til å forbetre tenestene slik at dei blir meir attraktive og konkurransedyktige,
- medverke til å synleggjere Inn på tunet for aktuelle tenestesektorar,
- medverke til god koordinering og samarbeid mellom dei ansvarlege styresmakter på dei ulike tenesteområda,
- medverke til dokumentasjon av effektar og samfunnsnytte av Inn på tunet-tilboda.

Regjeringa legg Handlingsplan for Inn på tunet (2013–2017) til grunn for det vidare arbeidet på området. Det skal særskilt arbeidast med IPT-tilbod innanfor tre hovudområde: aktivitetstilbod til personar med demens, pedagogiske tilbod til grunnskule og vaksenopplæring, samt arbeidsretta tilbod innanfor psykisk helse og rusomsorg. Våren 2015 vedtok Stortinget å fastsette ei plikt for kommunane til å tilby eit dagaktivitetstilbod til heimebuande personar med demens, gjeldande frå 1. januar 2020. Behovet for aktivitetstilbod til personar med demens tilseier at det burde vere rom for fleire Inn på tunet-tilbod på området i framtida.

Landbruket som energileverandør

Regjeringa vil:

- vidareføre satsinga på bioenergi mellom anna gjennom Bioenergiprogrammet, for å stimulere interessa for varmesalsanlegg, og auke bruken av biomasse som energiråstoff.

Juletreproduksjon

Regjeringa vil:

- auke fleksibiliteten i bruk av landbruksareala til juletreproduksjon og syte for meir føreseielege vilkår for produsentane,
- vurdere å forenkle sakshandsaminga for bruk av utanlandske treslag til produksjon av juletre.

Verkemiddelapparat og forvaltning

Regjeringa vil:

- gå gjennom og relansere rettleiaren Plan- og bygningslova og landbruk pluss for betre tilrettelegging for landbruksbasert næringsutvikling,
- leggje til rette for betre integrering av landbruket i regional og lokal samfunnsplanlegging,
- vurdere om det er behov for å klargjere og styrkje kommunane si rolle knytt til lokal-, nærings- og samfunnsutvikling basert på utgreiingar bestilt i samband med kommunereforma, jf. Meld. St. 14 (2014–2015),

- medverke til betre synleggjering av kompetanse- og rådgjevingstilbodet innanfor verkemiddelapparatet,
- vidareføre og vidareutvikle arbeidet med ein-skapleg tilsyn og rettleiing frå Mattilsynet ovanfor lokalmatprodusentar og serveringsstader,
- leggje større vekt på brukarretting gjennom for-enkling og samarbeid på tvers av politikkområde og verkemiddelaktørar.

I meldinga blir ansvarsdelinga og rollene til dei ulike aktørane i verkemiddelapparatet for landbruksbasert næringsutvikling tydeleggjort. Det er viktig at det er god samhandling mellom dei ulike offentlege aktørane for å sikre ei effektiv og brukarvennleg forvalting.

1.2 Kort om oppbygging av meldinga

I kapittel 2 i meldinga blir det drøfta korleis ein generelt kan leggje til rette for meir gründerskap, utvikling av vekstkraftige bedrifter i landbruket og gode innovative næringsmiljø. Kapittel 3 gir ei omtale av utviklingstrekk, potensial og utfordringar innanfor dei viktigaste næringsområda for vekst. Dette er i all hovudsak områder som departementet har prioritert høgt over fleire år. Kapittel 4 drøftar landbruket si rolle i samfunnsplanlegginga, og synleggjer korleis det offentlege verkemiddelapparatet arbeider for å leggje til rette for etablerarar, gründerskap og vekst. Kapittel 5 gjev eit innblikk i EU sin landbrukspolitikk på området, og går i særskilt grad inn i Sverige og Austerrike sine satsingsområde. Kapittel 6 drøftar korleis vi kan leggje til rette for eit meir systematisk arbeid for å styrkje kunnskapsgrunnlaget knytt til landbruksbasert næringsutvikling.

1.3 Nærare om stimulering til gründerskap, vekst og innovative næringsmiljø

Politikken på området må vere så open at den legg til rette for vekst og utvikling uavhengig av kva det satsast på. I meldinga ynskjer regjeringa å synleggjere moglegheiter og foreslå tiltak som kan medverke til fleire gode gründerar og vekstkraftige bedrifter med utgangspunkt i landbruket sine ressursar.

Entreprenørskap og nye bedrifter er viktig for endring, innovasjon og omstilling i økonomien. Ut over kommunen si rolle som fyrstelinje for næringsutvikling er Innovasjon Norge den viktigaste verkemiddelaktøren på bedriftsnivå for å stimulere gründerar til å utnytte sine moglegheiter for vekst. På landbruksområdet er også fylkesmannen ein viktig utviklingsaktør som medverkar til mobilisering for rekruttering av nye etablerarbedrifter. Regjeringa vil styrkje innovasjon og nyetablering i alle delar av lan-

det, med vekt på gründerar. Nærings- og fiskeridepartementet vil leggje fram ein gründerplan hausten 2015. Målet er å styrkje og samordne entreprenørskapspolitikken, og følgje opp regjeringsplattforma på området. Denne planen vil soleis også vere retningsgjevande for gründerar innanfor landbruksbasert næringsutvikling.

1.3.1 Er landbruksgründeren som alle andre gründerar?

Det som kjenneteiknar mange landbruksbaserte bedrifter som vil utvikle noko nytt med utgangspunkt i landbrukseigedommen sine ressursar, er at dei har tradisjonell landbruksdrift i botnen. Omstillinga frå å vere råvareleverandør til å jobbe med vidareforedling av varer og tenester kan vere stor. Særskilt er det krevjande å ha god nok marknadskompetanse, irekna prissetting og verdsetting av eigen arbeidsinnsats. Motivasjonen er ofte eit ynskje om å utnytte og forvalte garden sine ressursar på nye måtar som grunnlag for auka inntekt i staden for å måtte hente delar av inntekta si frå anna lønnsarbeid utanfor garden. Næringspolitikken rundt landbruksgründeren må difor vere tilpassa både dei med ambisjonar om vekst og etableraren som ikkje har andre vekstambisjonar enn at familien kan vere heiltids sysselsett med utgangspunkt i dei ressursane garden har totalt. Samstundes er det slik at ambisjonar knytt til ein viss vekst og ei viss omstilling er naudsynt for at ei bedrift skal overleve i marknaden. Mål om flest mogleg vekstkraftige bedrifter også innanfor landbruket må difor vere ein klar ambisjon frå det offentlege si side.

1.3.2 Styrking av gründerar og vekstbedrifter i landbruket

Over jordbruksavtala blir det løyvd særskilde midlar til investering og bedriftsutvikling i landbruket. Innovasjon Norge si kundeeffektundersøking frå 2010 syner at ein stor del av dei som har motteke etablerartilskot innanfor landbruket vurderer at tilskotet har stor verdi for overleving, lønnssemdsutvikling og auka omsetnad. 95 pst. av dei spurde sa at prosjektet ikkje hadde blitt gjennomført utan støtte frå Innovasjon Norge. 93 pst. sa at Innovasjon Norge i stor grad hadde medverka til auka samarbeid.

Gründerar får ofte god hjelp i starten, men har behov for støtte og hjelp også i fasen etter etablering. Nettverk eller mentorar kan vere viktige tiltak her. Innovasjon Norge har ei eiga mentorteneste for gründerar. Tenesta vart evaluert av Oxford Research i 2014. Evalueringa viste at tenesta fungerte relativt godt, med nokre behov for tiltak for å vidareutvikle ordninga. I jordbruksoppgjeret i 2014 vart det avsett 4 mill. kroner til ei fleirårleg satsing på rekruttering og gründerskap. Målsetjinga var auka rekruttering og å lyfte fram fleire gode gründerar gjennom «beste

praksis». Departementet ynskjer å bruke denne satsinga til å prøve ut ei mentorordning i landbruket. Mandatet skal utarbeidast i samarbeid med avtalepartane i jordbruket, og arbeidet skal setjast i gong i 2015.

SIVA sitt program for inkubatorar skal hjelpe til med å identifisere, vidareutvikle og kommersialisere gode idear til nye vekstbedrifter, og gje vekst i etablerte verksemdar. Fire av inkubatorane rettar seg mot utvikling av vekstbedrifter innan landbruksbaserte næringar. I 2015 er i alt 39 bedrifter knytt til desse inkubatorane. Kvalifisert rettleiing i etableringsprosessen er ofte avgjerande for om nyetableringar lukkast, og gjennom inkubatorane får bedriftene tett oppfølging frå personar med lang røynsle frå etablerarverksemd.

1.3.3 Godt omdøme viktig for rekruttering

Landbruket sitt omdøme som ei attraktiv næring og ein mogleg yrkesveg er avgjerande for rekrutteringa til næringa.

Ved etablering av nye landbruksbaserte bedrifter, vil kompetanse og utdanning som ikkje nødvendigvis er landbruksrelatert kunne nyttast i utviklinga av ein ny arbeidsplass. Dette kan på sikt gjere landbruket til ein meir attraktiv og mangfaldig arbeidsplass. Hausten 2014 vart det nedsett eit regjeringsoppnemnt utval som skal sjå på rekrutteringsutfordringane i landbruket. Utvalet leverer sin rapport innan utgangen av 2015.

Gode førebilete og dømer på bedrifter og enkeltpersonar som har lukkast med å tenkje nytt rundt bruk av landbruket sine ressursar, må lyftast fram. Innovasjon Norge deler årleg ut Bygdeutviklingsprisen – ein pris for årets bedriftsutviklar i landbruket. To nasjonale omdøme prosjekt som skal medverke særskilt i bygginga av matnasjonen Noreg, er den årlege norske standen på Internationale Grüne Woche (IGW) i Berlin og den årlege nasjonale matfestivalen Matstreif i Oslo. Målet med IGW er å styrkje den heilskaplege profileringa av norsk landbruk og reiseliv, betre samarbeid på tvers av regionar, fylke og næringar, styrkje lønsemd, marknadsføring og testing av norske mat- og reiselivsprodukt på den tyske marknaden, samt auka den internasjonale kompetansen hos bedriftene og regionane som deltek. Matstreif skal gje auka kunnskap og interesse for mat og drikke frå heile Noreg. Festivalen har utvikla seg over meir enn ti år til å bli ein sentral møteplass og salsarena for produsentar av lokalmat og drikke frå heile landet. Dei årlege evalueringane frå Matstreif og IGW syner at desse to prosjekta er viktige arenaer for å teste ut nye produkt og lære av kvarandre og forbrukarane, samtidig som dei også er viktige sals- og marknadsføringskanalar.

1.3.4 Utvikling av innovative næringsmiljø i landbruket

Regjeringa vil styrkje konkurransekrafta i næringslivet. Gode koplingar mellom næringsliv, forskings- og utviklingsmiljø, utdanningsinstitusjonar og offentleg sektor blir understreka for å kunne nå nasjonale mål om auka verdiskaping og konkurransekraft. Utvikling og utnytting av kunnskap er kjenneteikn på innovative næringsmiljø. Kundar og leverandørar er dei viktigaste samarbeidspartnarane for bedrifter som innoverer. Samarbeid mellom bedrifter med komplementære produkt, tenester eller ressursar, kan gje grunnlag for innovasjonssamarbeid og nye forretningsidear. Slikt samarbeid kan særskilt fremjast gjennom organiserte klyngjer eller bedriftsnettverk. Medan dei største bedriftene ofte har eigne FoU-avdelingar, er dei små og mellomstore bedriftene meir avhengig av eit tettare samarbeid med eksterne forskings- og kunnskapsmiljø.

Innovasjonsaktivitet i samspel med ressursbaserte næringar innan jordbruk, skogbruk og fiske, og bedrifter og forskingsmiljø som produserer kunnskap og teknologi for sektoren, har stått for ein viktig del av dynamikken i norsk økonomisk utvikling gjennom det 20. århundre.

Gjennom Noregs forskingsråd, Innovasjon Norge og SIVA er det utvikla eit sett av verkemiddel som på ulike måtar skal stimulere til meir velfungerande regionale innovasjonssystem og byggje opp under innovative næringsmiljø. Verkemiddel som til dømes Skattefunn, FORNY2020 og VRI (Verkemiddel for regional FoU og innovasjon), gir viktige insitament til forskingsbasert innovasjon i dei landbruksbaserte næringane.

I samarbeid mellom Innovasjon Norge, SIVA og Forskringsrådet er det etablert eit nasjonalt program som rettar seg mot klyngje- og nettverksutvikling mellom bedrifter i ulike fasar. Arena-programmet rettar seg mot regionale næringsklyngjer i ei tidleg utviklingsfase, mens NCE-programmet skal utløyse og styrkje samarbeidsbaserte innovasjons- og internasjonaliseringsprosessar i modne klyngjer med ein nasjonal posisjon.

Gjennom oppretting av sentre for forskingsdrive innovasjon (SFI), er det lagt til rette for å styrkje innovasjon gjennom langsiktig forskning i eit nært samarbeid mellom FoU-aktive bedrifter og sterke forskingsmiljø. I 2014 fekk Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU) under namnet Foods of Norway, status som fyrste SFI på landbruks- og matområdet.

1.3.5 Kunnskap og kompetanse som grunnlag for vekst og gründerskap

Utdanningssystema i landbruket må vidareutviklast med sikte på å styrkje kunnskapsgrunnlaget for

vekst og verdiskaping i heile verdikjeda, og for å kunne by fram attraktive utdanningar for innovasjon og gründerskap i landbruket. Det er viktig å utvikle eit godt samarbeid mellom naturbruksskulane og næringa, slik at skulane har kompetansetilbod som utøvarane treng for å kunne ta i bruk garden sine ressursar til næringsutvikling.

Forsking og forskingsbasert innovasjon er eit av dei viktigaste verkemidla for auka konkurransekraft og verdiskaping i verdikjedene i landbruket. Det må mobiliserast for at det landbruksbaserte næringslivet skal investere meir i forsking, og for auka forskingsaktivitet i heile den landbruksbaserte verdikjeda. Ved å målrette forskingsmidlar til innovasjon i landbruksbaserte næringar kan varer og tenester utviklast på nye område.

Regjeringa vedtok 19. juni 2014 å slå saman Bioforsk, Norsk institutt for skog og landskap og Norsk institutt for landbruksøkonomisk forsking til Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO). Instituttet skal bli ein motor i å utvikle og spreie kunnskap som støttar opp under vekstkraft, gründerskap og innovative næringsmiljø i landbruket. I 2014 kom det i stand ei samarbeidsavtale mellom NMBU, Veterinærinstituttet, Nofima, NILF, Bioforsk og Skog og landskap, med sikte på å utvikle eit komplett tilbod innanfor innovasjon og kommersialisering av kunnskap frå forsking. Miljøet representerer ein nasjonal kunnskapsbase, som skal utvikle og formidle ny kunnskap til landbruks- og matsektoren i heile landet.

Eit sentralt ledd i å utvikle meir innovative næringsmiljø i landbruket, er å stimulere til auka koplingar mellom ulike aktørar i verdikjeda og mellom bedrifter og kunnskapsaktørar. Fylkesmannen og den regionale partnerskapen, med Innovasjon Norge og fylkeskommunane, har her ei sentral rolle i å etablere møteplassar og felles læringsarenaer.

1.4 Nærare om potensialet innanfor enkelt næringer

1.4.1 Lokalmat og drikke

Lokalmat er mat- og drikkeprodukt med lokal identitet eller særprega opphav eller særskilde kvaliteter knytt til produksjonsmetode, tradisjon eller produkthistorie.

Den gode utviklinga i lokalmatnæringa er eit resultat av målretta innsats hos produsentane, kombinert med støtte gjennom offentlege verkemidler over ein lengre periode. Verdiskapingsprogrammet for mat blei etablert i 2001 med jordbruksavtalepartane som initiativtakarar. Eit viktig mål med programmet var å auke produksjon, omsetnad og forbruk av lokalmat.

Innovasjon Noreg sine kundeeffektundersøkingar viser gjennomgåande svært gode resultat for

bedriftene som har mottatte støtte over Utviklingsprogrammet. Det er likevel ei utfordring å drive verksemdene slik at ein oppnår god lønsemd. Mykje tyder på at for mange av lokalmatbedriftene framleis brukar for lang tid på å etablere drift som gjer det mogleg å ta ut ei rimeleg løn for arbeidet. Det er difor naudsynt med auka grad av profesjonalisering og meir kompetanse om marknadsforholda.

Utviklinga i lokalmatnæringa er også knytt til bruk av ulike merkeordningar som skal gjere forbrukaren trygg på at vara har særprega opphav og god kvalitet. Stiftinga Matmerk forvaltar mellom anna Kvalitetssystemet i landbruket (KSL) og dei offentlege merkeordningane Nyt Norge og Beskytta nemning, samt Matmerk sitt eige merke, Spesialitet. Merkeordningane medverkar til å byggje omdøme for norsk mat og landbruk samtidig som produsentane får auka sitt kompetansenivå og blir utfordra til stadig utvikling av kvalitet og nye produkt. Matmerk har som ambisjon å auke talet på volumprodukt som har Beskytta nemning. Ein meir målretta bruk av Beskytta nemningar og Spesialitet kan vere viktig i arbeidet med å byggje sterkare mat- og reiselivsregionar også i Noreg.

Ein viktig kanal for omsetnad av lokal mat er Bondens marknad. Lokalmat blir òg omsett gjennom spesialbutikkar. Dei seinare åra er det etablert fleire nye salskanalar for omsetnad av mat, i form av abonnementsordningar, eller for bestilling av matvarer over internett. Dette kan representere eit område for ytterlegare vekst. Hotell, restaurant og catering – HoReCa – er ein annan viktig marknadskanal med vekstpotensial for lokalmatnæringa. Gjennom målretta satsing i denne marknaden kan ein byggje opp produksjonen sin gradvis. Ein får testa ut kvaliteten på produkta, og ofte skjer det ei produktutvikling i samspelet mellom bedrift og kokk. Lukkast bedrifta i HoReCa-marknaden, kan dette vere eit godt utgangspunkt for vidare vekst inn i daglegvaremarknaden. Dei store kjedene i daglegvarehandelen erfarer at lokalmat i butikkane både er ein konkurransefordel og viktig for omdøme. Samstundes medverkar det til lokal forankring. Å få tilgang til daglegvarehandelen er likevel ei stor og felles utfordring for mange lokalmatprodusentar. For små produsentar kan organisering av innkjøpsnettverk vere eit relevant og nyttig grep.

Departementet la nyleg fram ein eksportstrategi for norske jordbruksprodukt. Her er det lista tiltak som både skal treffe store og små produsentar som ynskjer å eksportere produkta sine til utlandet. Som ei oppfølging av strategien, skal Innovasjon Norge gjere ein analyse av potensialet og moglegheitene i utvalde marknader og gje ei tilråding for vidare satsing.

Fleire kommunar viser interesse for å tilby lokal-mat i offentlege institusjonar. Her ligg det eit uutnytta potensial både for kommunane og for produsentane.

Distribusjon av lokalmatprodukt kan vere ein flaskehals for lokalmatprodusentar. Samarbeid og nettverk kan vere gode løysingar for å gjere distribu-sjon enklare og billegare for lokalmatprodusentane. Partnerskap mellom store og etablerte matprodusen-tar og små lokalmatprodusentar fungerer godt i nokre bransjar. Forpliktande produsentsamarbeid bidreg til risikofordeling og utfyllande kompetanse mellom produsentane. Meir effektive distribusjonsløyser vil også kome forbrukarane til gode.

Utvikling av vidareforedling av vilt- og fiskerå-varer har eit stort potensial. Praktiske løysingar for mottak, nedskjeringsanlegg og vidareforedling av råvarer frå vilt og fisk er viktig for å få til utvikling av lønsame og gode konsept for bruk av råvarer frå vilt og fisk, der ein også tek vare på mattryggleiken gjennom godt samarbeid med Mattilsynet. Regje- ringa vil leggje til rette for styrka berekraftig produk- sjon av innlandsfiskeoppdrett. Regelverk og prakti- sering av dette vil bli gjennomgått for å vurdere for- enklingspotensial og løyse utfordringar, for betre å kunne utløyse det potensial som ligg i næringa.

Det er aukande interesse for å starte opp småska- laslakteri/gardsslakteri fleire plassar i landet. Depar- tementet vil sjå til at Mattilsynet utarbeider rettlei- ingsmateriell og informasjon retta mot dei som ynskjer å starte opp småskalaslakteri eller nedskje- ringsanlegg. Målet er å gjere det enklare å få oversikt over aktuelt regelverk, kva for krav som gjeld, og å auke kunnskapen kring trygg handtering og produk- sjon av animalske produkt. Mobile slakteri kan med- verke til særskilt tilpassa lokale driftsformer i hus- dyrproduksjonen og vere viktig i utviklinga av regio- nale matspesialitetar.

Mangfaldet av lokale drikkevarer har auka kraf- tig dei siste åra. Salet frå norske småskalabryggeri auka med heile 51 pst. i fyrste kvartal i 2014. Utvik- linga er mellom anna eit resultat av ein motkultur mot dei store etablerte bryggeria, og bransjen er difor i stor grad særprega av til dels tett samarbeid og stor grad av kunnskapsdeling som andre landbruksbaserte næringar med fordel kan lære av. Vinmonopolyste- met er ein viktig kanal for å få omsett lokale drikke- varer. AS Vinmonopolet har plikt til ikkje å for- skjellshandsame leverandørar og produkt på grunn- lag av nasjonalitet eller opphavsland. Det ligg eit ver- diskapingspotensial i å i større grad utvikle produk- sjon av alkoholhaldige drikkar basert på norske bær- og fruktressursar. Interesse for å satse på slik produk- sjon, og etterspurnaden blant norske forbrukarar, er aukande.

Regjeringa vil i 2015 sende på høyring eit forslag om å endre alkohollova sine reglar som nyttar det

pårekna handlingsrommet for sal av alkoholhaldige varer over 4,7 volumprosent som ikkje er omfatta av EØS-avtala. Dette inneber å opne opp for sal av denne type alkoholhaldige drikkar direkte frå mindre produsentar.

Eit forslag til endringar i alkoholreklamefor- skrifta blei sendt på høyring juli 2014. Forslaget til endringar vil gjere det enklare for forbrukarar å få nøktern, faktabasert informasjon om mellom anna innhaldet i alkoholhaldige drikkar, eigenskapar, pro- duksjonsprosessar og produksjonsstad. Samstundes blir det enklare for verksemdene å informere om sine produkt. Regjeringa er no i ferd med å sjå nærare på høyringsinnspela og tek sikte på å fastsetje endringar i løpet av 2015.

1.4.2 Landbruksbasert reiseliv, herunder natur- og utmarksressurser

Norsk reiselivsnæring blir stadig dyktigare til å kultivere og kommersialisere bruken av naturgitte fellesgode. Opplevingsbransjen har hatt ei positiv verdiskapingsutvikling etter tusenårsskiftet, og veks raskast av alle bransjar i reiselivsnæringa med omsyn til verdiskaping og talet på tilsette.

Landbruksbasert reiseliv er ein del av det opple- vingsbaserte reiselivet, og det er mykje som tilseier at det er moglegheiter for vekst og utvikling på dette området. Turistundersøkinga til Innovasjon Norge viser at det er aukande etterspurnad etter genuine opplevingar og at både norske og utanlandske turistar ynskjer eit større mangfald av kulturelt innhald, med mat og drikke som ledd i opplevinga. «Matturistar» som gruppe auka frå 2013 til 2014, frå 31 pst. til 44 pst.

Globalt er det ei interesse for berekraftig reiseliv. Som fyrste nasjon i verda innførte Noreg i 2013 ei merkeordning for berekraftig reiseliv.

Som for matområdet, er ei av dei største utford- ringane med det landbruksbaserte reiselivet at det består av mange og til dels små bedrifter. I tillegg er mange bedrifter sesongbaserte. Sårbarheit for svin- gingar i marknaden er difor stor. Samstundes er det viktig å leggje til rette for at mange bedrifter ikkje ynskjer å bli heilårlege, men heller vil auke kompe- tansen og bli meir profesjonelle innanfor den sesong- baserte aktiviteten dei tilbyr.

Det er naudsynt å styrkje samarbeidet og nett- verksbygginga for å kunne tilby konkurransedyktige reiselivsprodukt og få produkta ut i marknaden. Regionale nettverk og klynger av mat- og reiselivs- bedrifter har vist seg å vere ein viktig suksessfaktor for å lukkast.

Det har gjennom åra vore ei rekkje satsingar for å styrkje lønsemda og profesjonaliseringa i det land- bruksbaserte reiselivet. Bygdeturismekampanjen, Norgeskampanjen og temasatsingar er marknadsfø-

ringstiltak som i fleire år har fått midlar over jordbruksavtala.

Marknadsføring av reiselivstilbod handlar også om å kunne synleggjere det landbruksbaserte reiselivet der det er, langs dei norske landevegane. I tillegg til eit godt og brukarvennleg regelverk er det viktig å sikre god dialog mellom ansvarleg myndigheit for skilting og lokale og regionale næringsaktørar, samt einskapleg tolking og praktisering av regelverket. Det er samstundes viktig at bedrifter og attraksjonar det skiltast til er kvalitetssikra.

Betre utnytting av utmarksressursane i tilknytning til landbrukseigedomen kan gi grunnlag for auka omsetnad og sysselsetting på det enkelte gardsbruk.

Det er mellom anna eit potensial for auka verdiskaping basert på elvefiske etter laks. Norges Skogeierforbund har estimert at omsetnaden av fisketurisme i laksevasdrag kan auke frå 1,1 mrd. kroner til 2 mrd. kroner innan 2020. Noreg har i dei seinare åra svekka sin posisjon som ein leiande nasjon innan laksefiske i elv.

Naturmangfald, her under biologisk mangfald, kulturminne og kulturmiljø og landbrukets kulturlandskap er element som gir grunnlag for natur- og kulturbaserte opplevingar. Fleire satsingar har vorte etablerte dei siste åra.

Gjengroing av kulturlandskap og vegkantar er ei aukande utfordring mange stader i Noreg. Gjengroing er ei ulempe for landbruket, og kan svekke grunnlaget for reiselivet. I eit forskingsprosjekt frå 2012 om reiseliv, kulturminne og gjengroing blei det mellom anna konkludert med at dersom kontrastar og variasjonar i landskapet forsvinn, saman med spor etter folk og busetting, forsvinn også store delar av det turistane refererer til som det særeigne med det norske kulturlandskapet som grunnlag for næringsaktivitet og verdiskaping. I årets jordbruksoppgjer blei det semje om å etablere ei ny ordning for rydding av kulturlandskap, vegkantar og utsiktspunkt av særskilt verdifull karakter sett frå landbruket og reiselivsnæringa si side.

Auka tilbod av eit større spekter av utmarksprodukt vil gjere det enklare for fleire å ta del i opplevingar i utmarka. Det betyr nye moglegheiter for grunneigarane. Utover å kunne betre inntekta frå eigedomane, vil ei slik tilrettelegging medverke positivt til rekruttering og aksept for haustingsbaserte aktivitetar.

Naturkvalitetane i verneområda er grunnlag for verdiskaping og må sikrast langsiktig. Klima- og miljødepartementet innfører no ein ny merkevare- og kommunikasjonsstrategi for nasjonalparker. Fleire næringsutøvarar opplever mangel på næringsperspektiv i forskrifter og forvaltingsplanar. Dette hemmar moglegheita for berekraftig verksemd i samband med verneområda. Det bør vere mogleg å leggje til

rette for varsame inngrep som kan utløyse næringsverksemd. Slike tiltak vil også leggje til rette for friluftsliv i våre verna område og gje folk gode opplevingar og auka forståing for vernet.

Meir fleksible rammer for jakt vil gje fleire moglegheiter for auka næringsutvikling. Regjeringa vil ha større merksemd på verdiskaping i samband med komande revisjon av jaktidsforskrifta.

1.4.3 Inn på tunet – garden som arena for velferdstenester

Inn på tunet (IPT) er tilrettelagde og kvalitetssikra velferdstenester på gardsbruk. Ynskje om å utnytte garden sine ressursar er den viktigaste faktoren for å starte opp med IPT-tilbod. Ynskje om å nytte eigen og/eller sambuars kompetanse og dekkje samfunnet sine behov for IPT-tenester er også viktige motivasjonsfaktorar.

Frå undersøkinga går det fram at 36 pst. av bedriftene har IPT som hovudinntektskjelde. Omsetnaden seier fyrst og fremst noko om aktiviteten i bedriftene. Det er stor spreiding i omsetnad per år frå IPT-aktivitetane, men dei fleste ligg på eit nivå på mellom 50 000 kroner og 400 000 kroner. 10 pst. av bedriftene, har ein omsetnad på over 1 mill. kroner. Tradisjonell gardsdrift er framleis viktig for dei fleste bedriftene, og 62 pst. får mindre enn halvparten av dei samla inntektene frå garden frå IPT-aktivitetane. Det er jamvel ein ikkje ubetydeleg del på 21 pst. som får meir enn 70 pst. av gardsinntektene frå IPT.

Kommunane er den største kjøparen av IPT-tenester. Manglande kjennskap til, eller ynskje om å prøve ut nye former for tilbod og tenester, kan vere årsak til at ein del kommunar ikkje har IPT-tilbod. Landbruket har også ei utfordring knytt til å gjere seg synleg som ein god og konkurransedyktig tenesteleverandør.

Regjeringa sin handlingsplan peikar på at IPT-tilboda i dag er retta mot eit breitt spekter av sektorar. I handlingsplanperioden (2013–2017) skal det særskilt arbeidast med IPT-tilbod innanfor tre hovudområde: aktivitetstilbod til personar med demens, pedagogiske tilbod i grunnskule og vaksenopplæring, samt arbeidsretta tilbod innanfor psykisk helse og rusomsorg. Dette er område der kommunane sjølve, med utgangspunkt i dei behova dei har, meiner det framover kan vere størst potensial for å auke IPT-tilbodet.

Utviklinga av IPT-tenester, inngåing av kontraktar og oppretting av rutinar for oppfølging og kvalitetssikring av tilboda, må vere ein prosess mellom tilbydar og kjøpar. Det er mykje som tyder på at eit betre og meir formalisert samarbeid mellom fleire IPT-tilbydarar, gjennom samvirke eller andre organisasjonsformar, kan vere eit viktig tiltak på området.

1.4.4 Energiproduksjon – bioenergi

Landbruks- og matdepartementet oppretta i 2003 eit eige bioenergiprogram for å stimulere til etablering av småskala bioenergianlegg. Bioenergiprogrammet som blir administrert av Innovasjon Norge, har medverka til etablering av 1 430 gardsanlegg og 162 varmesalsanlegg ved utgangen av 2014. Samla produksjonskapasitet for desse anlegga er 307 GWh. Dei to viktigaste motivasjonsfaktorane for å investere i biovarmeanlegg på garden, er ynskje om lågare energikostnad og auka komfort for folk og/eller dyr.

Gjennom utbygginga av varmesalsanlegga er landbruket blitt ein viktig leverandør av biovarme til andre samfunnssektorar – og det er fyrst og fremst kommunane som er kundar. Marginane i produksjonen av biovarme er små, særleg ved låge el-prisar. Det er ei utfordring for bioenergi å konkurrere under gjeldande rammevilkår. Regjeringa vil difor gjere ei vurdering av konkurransesituasjonen for bioenergi samanlikna med annan fornybar energi.

Det er vanskeleg å anslå talet på gardsbruk der det kan vere aktuelt å konvertere til bioenergi. Til no er det bygd over 1 400 gardsanlegg, og totalt er det i overkant av 47 000 bustader med tilknytt næringsverksemd på norske gardsbruk. Det er ikkje registrert kor mange av desse som har vannboren varme, men talet tilseier uansett at potensialet er stort.

1.4.5 Produksjon av juletre

Produksjon av juletre er ei viktig inntektskjelde for dei som har slik produksjon, og gir også gode arbeidsplassar sjølv om produksjonsareala er relativt små. Samtidig kan juletre dyrkast på meir marginale landbruksareal. Erfaringane viser at slik produksjon er godt eigna i kyst- og fjordstrøk.

Arbeidsinnsatsen i juletrenæringa i Noreg ligg på om lag 400 årsverk. Den norske produksjonen av juletre er i vekst. I 2014 blei det for fyrste gong innført ein felles merkevare for norskprodusert fjelledelgran som eit framstøyt i konkurransen om eksportmarknaden.

Det er viktig for næringa å kunne planleggje drifta på lang sikt, og det er difor viktig at vilkåra for bruk av marginale landbruksareal til juletreproduksjon er like og føreseielege i dei ulike kommunane.

1.5 Nærare om landbruksgründeren og verkemiddelapparatet

I meldinga er dei offentlege aktørane på næringsutviklingsområdet synleggjorde, og det er peikt på korleis aktørane bør jobbe saman for å leggje best mogleg til rette for vekst og utvikling innanfor dei landbruksbaserte næringane.

Planlegging etter plan- og bygningslova er eit viktig verktøy for kommunane i lokal nærings- og

samfunnsutvikling. Arbeidet med samfunnsdelen av kommuneplanen blir nytta til igangsetjing av prosessar for mobilisering, arenaskaping og iverksetjing av konkrete utviklingstiltak i kommunen eller regionen. Utvikling av næringsverksemd i koplinga mellom landbruk og andre næringar, og utnytting av landbruket sine ressursar og moglegheiter, inngår i dette.

1.5.1 Plan- og bygningslova og tilrettelegging for næringsutvikling

Bedrifter knytt til landbruket er ofte små, og med avgrensa ressursar til å følgje opp administrative oppgåver. Det er difor viktig at kommunane er medvitne på å vere i forkant gjennom å leggje til rette for nye næringar i kommuneplanlegginga. Dersom dette omsynet er innarbeidd i kommuneplanen, er det enklare for næringsutøveren å få realisert sine planar. Kommunane bør oppmodast om å nytte både samfunnsdelen og arealdelen i kommuneplanen meir aktivt for å fremje næringsutvikling knytt til landbruk.

Det er behov for å informere og oppmode kommunane til i større grad å nytte dei moglegheitene som ligg i plan- og bygningslova til å leggje til rette for næringsutvikling i landbruket. I 2005 blei rettleiaren Plan- og bygningsloven og landbruk pluss utarbeidd for å bidra til god tilrettelegging for landbruksbasert næringsutvikling i kommunane. Rettleiaren blei vidareført då ny planlov blei vedteke i 2009. Landbruks- og matdepartementet vil i nært samarbeid med Kommunal- og moderniseringsdepartementet og Klima- og miljødepartementet gå igjennom denne rettleiaren, med sikte på oppdatering og synleggjering av dei moglegheitene kommunane har i planlova for offensiv planlegging og næringsutvikling.

1.5.2 Kommunen

Kommunen er fyrstelinje for det lokale næringslivet og er såleis i mange tilfelle den fyrste offentlege instansen som gründeren møter.

Det er særskilde utfordringar knytt til kommunane sin kapasitet på landbruksområdet generelt, og innanfor kommunen sitt arbeid knytt til næringsutvikling spesielt. Kommunal- og moderniseringsdepartementet, i samarbeid med Nærings- og fiskeridepartementet og Landbruks- og matdepartementet, har difor bestilt ei utgreiing for å få kartlagt roller, tiltak og verkemiddel i kommunane sitt arbeid med lokal nærings- og samfunnsutvikling. Utgreiinga vil utgjere eit grunnlag for å vurdere om det er behov for å klargjere og styrkje kommunane si rolle på dette området. Utgreiinga skal ferdigstillast innan 15. august 2015.

Interesseorganisasjonen til kommunane (KS) har i samarbeid med Landbruks- og matdepartementet

sett i gang prosjektet Landbruk som ein aktiv del av lokal samfunnsplanlegging. Som ein del av dette arbeidet er det utvikla eit verktøy som kommunane kan bruke, både for å få overblikk over kva ressursar som finst innan landbruket lokalt og korleis desse ressursane kan nyttast til lokal nærings- og samfunnsutvikling.

1.5.3 Fylkesmannen

Fylkesmannen har ansvar for oppfølging av nasjonal landbruks- og matpolitikk regionalt og lokalt, og har både utviklings- og forvaltingsoppgåver. Fylkesmannen medverkar både til utvikling av tradisjonelle landbruksproduksjonar og til utvikling av andre landbruksbaserte næringar.

Fylkesmannen leiar arbeidet med å utvikle regionale bygdeutviklingsprogram. For å sikre auka målretting og betre regionale tilpassingar av innsatsen, skjer arbeidet i samarbeid med regionalt partnerskap der fylkesmannen, fylkeskommunen, Innovasjon Norge og næringsorganisasjonane er viktige aktørar.

Fylkesmannen forvaltar midlane til utgreiings- og tilretteleggingstiltak. Fylkesmannen har også ei pådrivarrolle knytt til Utviklingsprogrammet – landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping.

1.5.4 Fylkeskommunen

Fylkeskommunane er regional utviklingsaktør, gjennom mellom anna ansvaret for å leggje til rette for næringsutvikling og regional planlegging etter plan- og bygningslova. Fylkeskommunane sitt engasjement innanfor landbruksbasert næringsutvikling må sjåast i samband med denne rolla og rolla som oppdragsgjevar til Innovasjon Norge. I samband med dette er det viktig at landbruket blir sett på som ein del av det lokale næringslivet elles i fylka, og inngår i den samla samfunnsplanlegginga.

1.5.5 Innovasjon Norge

For mange gründerar og bedriftsutviklarar er Innovasjon Norge ein tidleg bidragsytar for å få realisert forretningsideane.

Innovasjon Norge forvaltar alle bedriftsretta verkemiddel på landbruks- og matområdet som skal støtte opp om landbruksbasert næringsutvikling generelt, og spesielt innanfor områda mat, reiseliv, bioenergi og innsats mot den trebearbeidande industrien. Regjeringa arbeider med ein gjennomgang av Innovasjon Norge, både når det gjeld Innovasjon Norge sine verkeområde og organiseringa av selskapet, jf. Prop. 89 L (2014–2015) Endringer i lov om Innovasjon Norge.

1.5.6 Mattilsynet

Produksjon av trygg mat er ein føresetnad også for lokalmat. Mattilsynet har ei sentral rolle i å rett-leie og føre tilsyn med alle verksemdar som driv med produksjon av mat og drikke. Det kan vere svært krevjande ressursmessig å halde seg oppdatert om aktuelt regelverk til ei kvar tid. Mattilsynet har med støtte frå Innovasjon Norge utarbeidd informasjonsmaterieill retta mot lokalmatprodusentar.

Regjeringa har lagt til rette for ei større omorganisering av Mattilsynet, som blei sett i verk 1. februar 2015. Den nye organiseringa legg til rette for meir tverrfagleg samarbeid og heilkjedetenking i arbeidet inn mot næringsaktørar. Dette legg også til rette for meir dialog og direkte kontakt med verksemdene.

1.6 Innsatsområde for landbruksbasert næringsutvikling i EU

Med sine 28 medlemsland er EU den viktigaste handelspartnaren for Noreg både når det gjeld landbruksvarer og dei fleste andre varer. Det er særskilt interessant å sjå nærare på korleis EU-land arbeider med landbruksbasert næringsutvikling. Det er nyttig å samanlikne seg med EU-land både av omsyn til den tette koplinga Noreg har med EU knytt til handel, og av omsyn til erfaringsutveksling.

Ei av hovudprioriteringane for Europakommisjonen er vekst, arbeidsplassar og innovasjon. Arbeidet med landbruksbasert næringsutvikling i EU er nært knytt til strukturfonda og partnerskapsavtaler som medlemslanda forhandlar med Europakommisjonen.

Landbruket i EU omfattar om lag 12 millionar gardsbruk, og ca. 25 millionar menneske er involverte i den primære landbruksproduksjonen. Verdiskapinga i matkjeda er utrekna til 800 mrd. EUR og omsetnaden nådde i 2013 ein verdi på 4 trillionar EUR. Verdikjedene for mat og fiber er største sysselsettar i EU.

I 2013 passerte EU USA som verdas leiande eksportør av landbruksvarer (120 mrd. EUR i 2013). EU er også verdas største importør av landbruksvarer (102 mrd. EUR i 2013).

EU har gjennomført omfattande kostnadsreduksjonar i landbruksproduksjonen. Dei fleste viktige produkta i landbruket i EU vert i dag omsette til prisar nær verdsmarknadspris. Landbruket i EU har gjennom dette styrkt si konkurranseevne og stilling i internasjonal handel med landbruksvarer. Samstundes som kostnadane i produksjonen er redusert, har det skjedd få endringar i grensevernet som også EU har etablert for å skjerme sitt eige landbruk. Skjerminga av landbruket i EU er difor sterk.

Hovudkomponentane i den økonomiske verkemiddelbruken for utviklinga av landbruket i EU er direkte støtte – produksjonsuavhengig støtte pr. bruk,

støtte til bygdeutvikling og integrering av landbruket i satsinga på forskning og innovasjon.

Bygdeutvikling har vore ein del av den felles landbrukspolitikken i EU i fleire tiår, men blei særskilt utvikla frå midt på 1990-talet og i reforma frå 2003. Bygdeutvikling har i perioden etter vore det viktigaste instrumentet for å stimulere til landbruksbasert næringsutvikling i EU. Felles finansiering av bygdeutviklingstiltak i EU kjem frå «European Agricultural Fund for Rural Development EAFRD», i det vidare kalla det europeiske jordbruksfondet for bygdeutvikling. For budsjettperioden 2014 til 2020 er det løyvd 84,9 mrd. EUR (i 2011 prisar) til fondet. I tillegg skal medlemslanda delfinansiere tiltak på området. Samla sett er bygdeutvikling, irekna landbruksbasert næringsutvikling, eit høgt prioritert område innanfor EUs landbrukspolitikk.

Landbruksbasert næringsutvikling inngår i fleirårige nasjonale program for bygdeutvikling i medlemslanda. Medlemslanda må i programma byggje sine planar for bygdeutvikling på minst fire av seks hovudprioriteringar. Dei meir detaljerte innsatsområda medlemslanda kan velje mellom er på dei fleste områda samanliknbare med innsatsområda i den norske landbrukspolitikken for å fremje landbruksbasert næringsutvikling.

Struktur- og investeringsfonda i EU omfattar det europeiske jordbruksfondet for bygdeutvikling, det europeiske fondet for regional utvikling, det europeiske sosialfondet og det europeiske hav- og fiskerifondet. Medlemslanda i EU inngår partnerskapsavtaler (partnership agreement) med Kommisjonen om bruken av midlane, som er ein del av struktur- og investeringsfonda i EU.

Innsatsområde i partnerskapsavtala til Sverige og Austerrike

Det europeiske jordbruksfondet for bygdeutvikling (Bygdeutviklingsprogrammet) er det største enkeltprogrammet av struktur- og investeringsprogramma i Sverige, og finansieringa frå fellesskapet utgjer 1,76 mrd. EUR for dette fondet for perioden fram til 2020.

Austerrike har prioritert bygdeutvikling og samla mykje av innsatsen på dette området. Austerrike vil få 4,9 mrd. EUR frå strukturfonda i perioden fram til 2020. Av dette er heile 3,9 mrd. EUR frå det europeiske fondet for bygdeutvikling. I tillegg kjem betydeleg nasjonal finansiering.

Hovudprioriteringa for midlane til bygdeutvikling i Austerrike er strukturendringar i landbruket, tiltak for auka rekruttering, tiltak for å støtte innovasjon for små og mellomstore verksemdar og støtte til produsentorganisasjonar i heile kjeda.

Hovudsatsinga for forskning og innovasjon i EU er rammeprogrammet Horisont 2020. I EU er 70 pst.

av landarealet nytta til skog- eller jordbruksproduksjon, og med den tydinga verdikjeda for mat og fiber har i EU, er det naturleg at sektorane inngår som ein integrert del av satsinga på forskning og innovasjon gjennom Horisont 2020. Noreg deltek aktivt i alle delar av Horisont 2020 på bakgrunn av EØS-avtala. Den største tematiske satsinga i Horisont 2020 er knytt til store samfunnsutfordringar, og eitt av programområda i denne satsinga omhandlar jord- og skogbruk.

1.7 Vidareutvikling av kunnskapsgrunnlaget

Det finst i dag ikkje eit godt nok faktagrunnlag for dei næringane som er omhandla i denne meldinga. Betre talmateriale og kunnskap om omsetnad, sysselsetting, omfang og verdiskapingseffektar må vere eit prioritert område. Dette er viktig for å vite korleis innsatsen på området skal innrettast. Dokumentasjon av utvikling, effektar og resultat av ressursbruken er også viktig for å kunne legitimere bruk av offentlege midlar til desse områda.

NILF har gjort ei vurdering av kva datakjelder og statistikk det er mulig å nytte for å kartleggje tydinga og omfanget av næringane. I dag er dei tre viktigaste kjeldene til datamateriale om desse næringane driftsgranskningane i jord- og skogbruk som vert utført av NILF, landbruksteljingane som blir utført av SSB og trendundersøkinga til Norsk senter for bygdeforskning.

For å få meir inngåande kunnskap om enkeltnæringar kan det vere nyttig å gjennomføre caseundersøkingar. Departementet meiner dette er ein god modell for å få kunnskap om enkeltnæringane, og vil følgje dette opp vidare på andre næringsområde.

Dei bedriftsretta verkemidla over departementet sitt budsjett er forvalta av Innovasjon Norge. I 2013 innførte Innovasjon Norge nytt mål- og resultatstyringssystem for alle verkemidla selskapet forvaltar. Med dette målingssystemet blir måloppnåing knytt til selskapet sine tre delmål om fleire gode grunderar, fleire vekstkraftige bedrifter og fleire innovative næringsmiljø konkretisert gjennom styringsindikatorar på to ulike nivå: resultatindikatorar og effektindikatorar. Det er utfordrande å få gode effektmålingar for landbruket sine verkemidler.

Med utgangspunkt i drøftinga i kapittel 5 er det interessant å sjå nærare på korleis satsinga innanfor landbruksbasert næringsutvikling har tatt form i andre europeiske land, og kva for tiltak, arbeidsmåtar eller anna som Noreg kan ta lærdom av.

Departementet vil ta initiativ til ei utgreiing om den norske innsatsen knytt til næringsutviklingsarbeidet samanlikna med andre europeiske land. Det er naturleg å sjå nærare på land som ligg nære oss, geografisk og kulturelt. Utgreiinga kan også sjå på problemstillinga med manglande kunnskapsgrunnlag

om næringane sitt omfang, økonomi, sysselsetting, verdiskapingseffektar, og sjå på korleis dei måler desse elementa i andre utvalde land.

1.8 Økonomiske og administrative konsekvensar

Tiltak i stortingsmeldinga som har økonomiske konsekvensar blir dekkja innanfor departementet si til kvar tid gjeldande budsjettammer. Meldinga blir fylgt opp gjennom dei årlege jordbruks- og budsjettproposisjonane.

Det er ikkje venta større administrative konsekvensar av forslaga til tiltak i meldinga.

2. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Else-May Botten, Ingrid Heggø, Odd Omland og Knut Storberget, fra Høyre, Frank Bakke-Jensen, Benjamin Grønvold, Gunnar Gundersen og Charlotte Spurkeland, fra Fremskrittspartiet, Sivert Haugen Bjørnstad, Oskar J. Grimstad og Morten Ørsal Johansen, fra Kristelig Folkeparti, Line Henriette Hjemdal, fra Senterpartiet, lederen Geir Pollestad, fra Venstre, Pål Farstad, og fra Sosialistisk Venstreparti, Siv Elin Hansen, viser til Meld. St. 31 (2014–2015).

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet, mener regjeringens melding Meld. St. 31 (2014–2015) Garden som ressurs – marknaden som mål, setter et viktig søkelys på hva slags potensial som ligger i norsk landbruk. Det ligger store muligheter for å videreutvikle landbruksbaserte næringer i Norge, som ved en aktiv næringspolitikk vil kunne skape flere gründere og nødvendig vekst. Det er en stor fordel bl.a. for bosetting, kulturlandskapet, reiselivet og matproduksjonen at landbruket utvikler gode næringer i tilknytning til primærproduksjonen. I det grønne skiftet vil bioøkonomien spille en avgjørende rolle, noe som forsterker behovet for tiltak som vil kunne skape vekst i landbruksbasert næring.

Flertallet er av den oppfatning at nye næringsaktiviteter ikke kommer i stedet for den primære produksjonen av mat. De kommer med forankring i basislandbruket. De er avhengige av basis. En landbrukspolitikk som gjør det enda mer viktig å skaffe seg tilleggsinntekter og som gjør matproduksjon mindre lønnsomt, vil på sikt ikke bidra inn i et bærekraftig grønt skifte. Det er viktig på sikt å tette inntektsgapet mellom utøvere i landbruket og sammenlignbare grupper. Økt norsk matproduksjon er en for-

utsetning for å kunne skape nye næringer knyttet til landbruket med markedet som mål.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til at regjeringens politiske plattform, Sundvolden-erklæringen, danner en viktig ramme for arbeidet med meldingen «Garden som ressurs – markedet som mål». Her blir det blant annet vist til at det bør satses på alternativ næringsutvikling for å gi grunnlag for en mer fremtidsrettet landbruksproduksjon over hele landet. I tillegg til å dekke etterspørsel i markedet bidrar disse næringene positivt til å synliggjøre landbrukets samfunnsmessige verdi, og til å skape interesse for hva landbruket kan tilby. Det er samtidig viktig å understreke at det er en gjensidig binding mellom det tradisjonelle landbruket og andre næringer basert på landbrukets ressurser. Det som kjennetegner mange landbruksbaserte bedrifter som vil utvikle noe nytt, er at de har tradisjonell landbruksdrift i bunn.

Disse medlemmer viser til at en langsiktig landbrukspolitikk som bidrar til å opprettholde et landbruk over hele landet, er avgjørende for utvikling av nye næringer i landbruket, samtidig som nyskaping og gründervirksomhet innen landbruket er viktig for utviklingen av landbruket som helhet. Det er nødvendig med en tydeligere politikk rettet mot de som produserer varer og tjenester med utgangspunkt i landbrukets ressurser utenom tradisjonelt jord- og skogbruk. For det første fordi det er viktig å synliggjøre potensialet og legge til rette for ytterligere vekst på områder der markedet vokser og betalingsnivået er høy. For det andre fordi utfordringer knyttet til bedriftsetableringer og vekst innenfor dette området på mange måter skiller seg fra utfordringer i sektoren ellers. Utfordringene og mulighetene for verdiskaping og næringsutvikling er ulike i ulike deler av landet. Meldingen synliggjør hvordan landbrukets ressurser i hele landet kan bidra til sysselsetting og størst mulig verdiskaping på både små og store bruk.

Tiltak for å styrke ytterligere næringsutvikling i landbruket må, etter komiteens mening, ikke komme som alternativ for å styrke lønnsomheten i matproduksjonen. Vi trenger begge typer tiltak.

Komiteen er svært enig når regjeringen i meldingen skriver på side 5, 1.spalte:

«Menneskelege ressursar og skaperlyst er avgjerande. Ein liten eigedom kan vere utgangspunktet for ein like god forretningside som ein større eigedom. Politikken skal difor leggje til rette for vekst og utvikling uavhengig av storleiken på gardsbruket.»

Ved utviklingen av næringsaktiviteter utover den rene matproduksjon er det etter komiteens oppfatning særdeles viktig å ha gårder av mange størrelser

i god drift, og ofte er det de små som utvikler gode tilleggsnæringer. Ved utvikling av f.eks. lokale matprodukter vil en senere være avhengig av å få opp volum i markedet. Det er viktig, ikke minst for de mindre utøverne som betyr svært mye i utviklingen av nye næringer knyttet til landbruket.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til at regjeringen har satt i gang flere prosesser for å styrke rammevilkårene for norsk næringsliv, jf. regjeringens satsingsområder «konkurransekraft for norske arbeidsplasser» og «kunnskap gir muligheter for alle». Dette er prosesser som også er relevante for landbruksområdet. Gjennomgangen av Innovasjon Norge og etableringen av et uavhengig regelråd er andre eksempler på prosesser som skal føre til forenklinger og mer målrettet innsats mot næringslivet. I løpet av 2016 vil regjeringen også legge frem en ny melding om reiselivsnæringer.

Det skal også legges frem stortingsmeldinger for jordbruket, skog- og trenæringer og for reindriftsnæringer.

Flertallet viser til at landbruksbedrifter i all hovedsak er små bedrifter spredd over hele landet. De har stor regional betydning for verdiskaping, sysselsetting og ikke minst stolthet av sine lokale produkter. Disse bedriftene må i størst mulig grad kunne utnytte det totale ressursgrunnlaget til eiendommen sin uten unødvendige hindringer. Meldingen viser at det er markedspotensial og gode muligheter både for videre utvikling av eksisterende landbruksbaserte næringer og utvikling av nye produkter og tilbud. Det er viktig at landbruksnæringer tar tak i disse mulighetene som grunnlag for å øke verdiskapingen og skape stabile arbeidsplasser på både små og store bruk.

Flertallet viser til at regjeringen ønsker å stimulere gründerskap, vekst og innovative næringsmiljøer i landbruket ved å

- støtte opp under gründer- og vekstbedrifter på landbruksområdet gjennom virkemiddel som investerings- og bedriftsutviklingsordningen (IBU-ordningen), Utviklingsprogrammet og inkubatorsatsing
- styrke satsingen på rekruttering ved å løfte frem de gode eksemplene og prøve ut en mentorordning
- legge til rette for kompetanseutvikling i hele verdikjeden gjennom relevante studie-, etter- og videreutdanningstilbud
- medvirke til forskningsbasert innovasjon i landbruksbaserte næringer gjennom ulike nasjonale virkemiddel

- medvirke til at de landbruks- og matfaglige forskningsmiljøene bidrar til å utvikle og spre kunnskap som støtter opp under landbruksbasert næringsutvikling

Flertallet mener at næringspolitikken rundt landbruksgründeren bør være tilpasset de markedsmulighetene som finnes og de ambisjoner næringsutøverne har. Markedskompetanse, tilgang på risikovillig kapital, god rådgiving og tilgang til relevante nettverk er viktig for alle som arbeider med bedriftsutvikling, uavhengig av sektor. Felles for svært mange av de landbruksbaserte bedriftene som har lyktes best i markedet, er at de har klart å etablere gode og forpliktende arbeidsnettverk.

Flertallet mener at landbrukets omdømme som en viktig og attraktiv næring og yrkesvei er avgjørende for rekrutteringen til landbruket. Det er derfor viktig at hele spekteret av landbrukets ressurser og muligheter blir synliggjort både av forvaltningen og av næringen selv. Ved etablering av nye landbruksbaserte bedrifter vil mange former for kompetanse og utdanning kunne benyttes i utvikling av ny næringsvirksomhet. Dette kan gjøre landbruket til en mer attraktiv og mangfoldig arbeidsplass. Utvikling og utnyttning av kunnskap, enten ved at bedriftene kobler kjent kunnskap, innhenter ny kunnskap, eller bruker kunnskap på nye måter er kjennetegn på innovative næringsmiljøer. Gode koblinger mellom næringsliv, forskning, kunnskapsmiljøer og offentlig sektor er nødvendig for å nå nasjonale mål om økt verdiskaping og konkurransekraft også innenfor landbruket.

Flertallet merker seg at Norges forskningsråd, Innovasjon Norge og SIVA har utviklet et sett av virkemidler som på ulike måter skal stimulere til mer velfungerende regionale innovasjonssystemer og bygge oppunder innovative næringsmiljø. Flertallet mener det er viktig at Norges forskningsråd, Innovasjon Norge og SIVA også videreutvikler sine virkemidler i møte med nye utfordringer. Kunnskap og kompetanseutvikling er viktige virkemiddel for økt innovasjon og gründerskap i landbruksbaserte næringer. Fylkesmannen og det regionale partnerskapet med Innovasjon Norge og fylkeskommunen har også en viktig rolle i å etablere møteplasser og felles læringsarenaer for å forsterke dialogen mellom bedrifter og kunnskapsmiljøer og for å bringe nye ideer og impulser inn i de ulike miljøene.

Flertallet merker seg at det er et stort vekstpotensial for lokalmat og drikke, og at det er en ambisjon om at samlet omsetning på slike produkt skal vokse fra dagens 3,5 mrd. kroner gjennom dagligvarehandelen til ca. 10 mrd. kroner til sammen fra alle omsetningskanaler innen 2025. Hele verdikjeden fra

jord til bord må samarbeide for å nå denne ambisjonen.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at regjeringen vil

- øke tilgangen på lokalmatprodukt for forbrukerne, medregnet vilt- og fiskeprodukt
- lette markedsadgangen for produsenter gjennom å medvirke til etablering av en database for lokalmatproduksjon
- legge til rette for en årlig møteplass der produsenter av lokal mat og drikke kan møte innkjøpere fra dagligvarehandelen og hotell-, restaurant- og cateringmarkedet
- legge til rette for en styrket og bærekraftig produksjon av innlandsfiskeoppdrett

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre viser til at regjeringen vil

- åpne for salg av alkoholholdige varer over 4,7 volumprosent som ikke er omfattet av EØS-avtalen, direkte fra mindre produsenter

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til at regjeringen i januar 2015 la frem en eksportstrategi for norske landbruksprodukt. I strategien er det listet opp tiltak som skal treffe både store og små produsenter som ønsker å eksportere produktene sine til utlandet. Innovasjon Norge skal gjøre en mer grundig vurdering av noen utvalgte markeder og anbefale hvor en bør satse.

Flertallet viser til at regjeringen vil

- styrke koblingen mellom det landbruksbaserte reiselivet og annet reiseliv
- arbeide med forenklingstiltak for små reiselivsaktører og serveringsbedrifter, eks. krav til løyve, tilsyn og rapportering
- arbeide for en ensartet tolkning og praktisering av skiltregelverket over hele landet og at det blir lettere å skilte til reiselivsbedrifter
- legge til rette for økt verdiskaping basert på høsting av villaks i elver
- medvirke til skjøtsel og pleie av kulturlandskap og grunnlag for natur- og kulturbaserte reiselivsopplevelser, medregnet etablering av en egen satsing på utsiktsrydding i kulturlandskapet
- legge til rette for verdiskaping i og i tilknytning til verneområde innenfor rammen av vernet for det enkelte området

- vurdere forlenget jakttid for elg og utvidet jakttid for andre arter, medregnet bedre muligheter for konfliktdependende tiltak

Flertallet merker seg at veksten og verdiskapingen innen reiselivsnæringen er størst innenfor det opplevelsesbaserte reiselivet. Landbrukets reiselivsbedrifter er en del av dette. De landbruksbaserte reiselivsbedriftene kan i enda større grad enn i dag bli innholdsprodusenter og innholdsleverandører til reiselivsnæringen. Næringen må etablere tettere samarbeid mellom de tradisjonelle store reiselivsaktørene og de mindre aktørene slik at en får produktpakker tilpasset markedet.

Flertallet viser til at regjeringen våren 2016 vil legge frem en egen melding om reiselivsnæringen. Koblingen mellom politikken knyttet til det landbruksbaserte reiselivet og reiselivspolitikken generelt vil bli synliggjort i denne meldingen.

Flertallet merker seg at regjeringen vil styrke gården som arena for velferdstjenester ved å

- følge opp tiltaksmålene i handlingsplanen for Inn på tunet (2013–2017)
- bruke erfaringene fra Inn på tunet-løftet til å forbedre tjenestene slik at de blir mer attraktive og konkurransedyktige
- medvirke til å synliggjøre Inn på tunet for aktuelle tjenestesektorer
- medvirke til god koordinering og samarbeid mellom de ansvarlige styresmakter på de ulike tjenesteområdene
- medvirke til dokumentasjon av effekter og samfunnsnytte av Inn på tunet-tilbudene

Flertallet viser til at velferdssektoren i Norge står overfor store utfordringer. Det er mange trekk ved samfunnsutviklingen som krever nytenking og innovasjon innen helse og omsorg, utdanning, arbeidstrening og ikke minst forebygging. Gjennom Inn på tunet har landbruket potensial til å tilby gode og konkurransedyktige tjenester med høy kvalitet og slik medvirke til å løse både dagens og morgendagens behov.

Flertallet viser til at økt bruk av bioenergi er et viktig tiltak for omstilling til lavutslippssamfunnet. Samtidig kan jord- og skogbrukere oppnå økt verdiskaping ved produksjon og salg av bioenergi basert på egne skogressurser. Bruk av bioenergi internt i landbruket vil også kunne gjøre gårdsbrukene mer økonomisk robuste.

Regjeringen vil videreføre satsingen på bioenergi gjennom bioenergiprogrammet, for å stimulere interessen for biovarmeanlegg og øke bruken av biomasse som energiråstoff.

Flertallet merker seg at den norske produksjonen av juletre er voksende. Det er viktig å legge til rette for vilkår som kan øke både innlands- og eksportmarkedet for norskproduserte juletre. Regjeringen vil øke fleksibiliteten i bruk av landbruksarealene til juletreproduksjon og sørge for mer forutsigbare vilkår for produsentene.

Flertallet viser til at det offentlige virkemiddelapparatet er fragmentert og uoversiktlig med dels konkurrerende og overlappende tilbud. I denne meldingen blir ansvarsdelingen og rollene til de ulike aktørene i virkemiddelapparatene for landbruksbasert næringsutvikling synliggjort. Det er viktig at det er god samhandling mellom de ulike offentlige aktørene for å sikre en effektiv og brukervennlig forvaltning. Regjeringen vil:

- gå gjennom og relansere veilederen «Plan og bygningsloven og landbruk pluss» for bedre tilrettelegging for landbruksbasert næringsutvikling
- legge til rette for bedre integrering av landbruket i regional og lokal samfunnsplanlegging
- vurdere om det er behov for å klargjøre og styrke kommunenes rolle knyttet til lokal-, nærings- og samfunnsutvikling basert på utredninger bestilt i forbindelse med kommunereformen
- medvirke til bedre synliggjøring av kompetanse og rådgivningstilbud innenfor virkemiddelapparatet
- videreføre og videreutvikle arbeidet med et enhetlig tilsyn og rettledning fra Mattilsynet overfor lokalmatprodusenter og serveringssteder
- legge større vekt på brukerhensyn gjennom forenkling og samarbeid på tvers av politikkområde og virkemiddelaktører

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet mener det er viktig at bønder driver lønnsomt for å sikre sin egen fremtid gjennom å utnytte gårdens samlede ressurser til blant annet å drive med produksjon av juletre. Juletreproduksjon gir normalt god lønnsomhet, og juletrefelt fører ikke til at arealet blir ført ut av kategorien dyrkbar jord. I en krisesituasjon kan disse arealene dyrkes opp igjen. Disse medlemmer understreker at dette gir økt frihet til bøndene til å drive egen virksomhet. De skal kunne utnytte gårdens samlede ressurser, og juletreproduksjon er en slik ressurs.

Disse medlemmer mener at det ikke er hensiktsmessig for bonden at den ønskede driften blir møtt med hindringer for disponering av jordressurser i juletreproduksjonen. Bønder må kunne produsere juletrær på innmark. Det er derfor viktig å øke fleksi-

biliteten i jordloven for å sørge for bedre vilkår for bøndene.

Disse medlemmer mener at det er viktig for næringen å kunne planlegge driften på lang sikt, og det er derfor viktig at vilkårene for bruk av landbruksareal til juletreproduksjon er like og forutsigbare i de ulike kommuner. Disse medlemmer mener omdisponering til juletreproduksjon ikke truer matsikkerhet på lang sikt da arealene enkelt kan tilbakeføres til matproduksjon, og mener derfor det bør bli mulig med varig omdisponering av areal til juletreproduksjon.

Disse medlemmer vil påpeke at i dag importeres en god prosentandel av de juletrær som finnes i norske hjem. Det er et stort, uutnyttet potensial som ligger i denne form for utnyttelse av de naturgitte fortrinn som landbruket har. Disse medlemmer mener derfor det er viktig å legge til rette slik at denne ressursen kan utnyttes.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener at regjeringen må legge om sin landbrukspolitik for å sikre mangfoldet i norsk landbruk, og at støtteordninger, kvotepolitikk og øvrige rammebetingelser gjør det mulig å opprettholde en differensiert bruksstruktur over hele landet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at den forfordeling vi de siste to årene har sett i landbrukspolitikken ikke bidrar til å stimulere til nysatsing på alternative næringer i landbruket.

Komiteen er enig med regjeringen som i meldingen understreker at

«Ein langsiktig landbrukspolitik som bidreg til å oppretthalde eit landbruk over heile landet er avgjerande for utvikling av nye næringar i landbruket, samstundes er nyskaping i landbruket, ...»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at dette for landbrukspolitikken del også måtte innebære at regjeringen legger om kursen. En politikk som fortsatt utvikler seg i retning av å vri støtteordninger slik at de største brukene blir prioritert, frislipp på kvoter, deregulering av markedsreguleringene og opphevelse av konsesjonslov og prisregulering på landbrukseiendommer bidrar ikke til en målsetting om landbruk over hele landet, og skaper slett ikke grunnlag for mindre driftsenheter.

Komiteen mener stortingsmeldingen gir en god beskrivelse av utvikling og potensial for næringsutvikling i landbruket.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at hva angår mulige tiltak for å styrke en slik villet næringsutvikling savnes klare og tydelige virkemidler. Regjeringens næringsnøytrale linje og store fokus på en generell næringsnøytral politikk er ikke tilstrekkelig for å gi den næringsutvikling vi ønsker oss i landbruket. Tiltakene som forsterker mulighetene for flere aktører til å drive basisproduksjon koblet med tiltak som gjør det lettere å skape ny næring, må prioriteres. Fravær av spesifikke virkemidler i meldingen gjør det nødvendig med ytterligere arbeid for å nå de målsettinger meldingen strekker opp. En målsetting bør være å få opp antallet bønder som driver virksomhet tilknyttet foredling av gårdsmat. I undersøkelse fra 2014 (Bygdeforskning Trender i Norsk landbruk) opplyser 4,6 pst. av gårdbrukerne at de driver med gårdsmat (foredling/salg). Det må være en tydelig ambisjon at dette tallet må opp. Meldingen burde derfor vært betydelig tydeligere på tiltak rettet inn mot dette potensialet. En klart uttrykt vilje fra regjeringens side om å ville satse på virkemidler bl.a. i jordbruksavtalen som ville styrke satsing på områder som lokalmat, reiseliv og bioenergi, savnes i meldingen. I Ipsos MMIs Spisefaktaundersøkelse fra 2013 fremgår det at over 40 pst. av befolkningen ønsker å kjøpe norske matspesialiteter. Målinger av omsetningen av lokalmat har vist en økning de siste fem årene på over 50 pst. Dette beskriver et stort uforløst potensial som krever næringsspesifikke grep utover en beskrivelse av situasjonen.

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn fremme følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i den varslede stortingsmeldingen om landbruket komme med en tiltaksliste for å gi salget av lokal mat større volum og omsetning i Norge.»

Komiteen mener at utvikling av flere alternative næringer, i tillegg til primærproduksjonen, også medvirker til å styrke forståelsen og legitimiteten for landbruket og landbrukspolitikken. Mange av disse næringsaktivitetene er etter komiteens mening med på å åpne landbruket for befolkningen og gjøre deres produksjon kjent for allmennheten. Økt satsing på reiseliv, lokal mat og gårdsutsalg gjør landbrukets virksomhet tilgjengelig for folk flest.

Komiteen vil også påpeke at næringen sjøl og landbrukets organisasjoner har den største muligheten og ansvaret for at vekst skapes i næringer knyttet

til landbruket. En vekst i slike næringer vil også ha betydning for å sikre nyrekruttering til landbruket, gjøre virksomheten mer attraktiv og sikre at flere husstandsmedlemmer kan drive virksomhet på gården.

Komiteen mener det fortsatt er viktig å sikre gode virkemidler for å få flere kvinner til å satse i landbruket og i landbruksrelaterte næringer. Rundt én av fire gründere i Norge er kvinner. Dette er for lavt. Det er derfor bra at kvinneandelen på etablererstipend over Investerings- og bedriftsutviklingsmidler i landbruket er så høy som den er (nærmere 80 pst.).

Komiteen ser frem til igangsetting og gjennomføring av en mentorordning i landbruket, slik det er varslet av regjeringen og avtalt i jordbruksoppgjøret i 2014, for å styrke rekruttering og gründerskap. Denne ordningen må også fokusere sterkt på landbruksrelaterte næringer.

Komiteen mener en av hovedutfordringene for mange landbruksrelaterte virksomheter, og da særlig på salgssiden, er å få etablert tilstrekkelig volum og effektiv distribusjon. Rørosmat-konseptet er et godt eksempel på at samarbeid mellom produsenter kan gi tilstrekkelig volum, god synlighet og lokal historisk forankring. NCE-satsingen i Rogaland knyttet til gastronomi og kulinarisk differensiering er et annet godt eksempel. Regjeringens tiltak på dette området må etter komiteens oppfatning ha dette for øye.

En satsing på landbruksbasert næring vil, etter komiteens mening, være sentral i utvikling av bioøkonomien. Det grønne skiftet er avhengig av en mer bærekraftig og ekspansiv utvikling av jord og skog også utover satsing på energi. Det er derfor svært viktig med tiltak som er rettet spesielt inn mot landbruksbasert næring.

Komiteen mener virkemiddelapparatet må forenkles ytterligere.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at landbruksbaserte tilleggsnæringer forutsetter et robust norsk landbruk. Norsk landbruk skal først og fremst være Norges bidrag til en global matvaresikkerhet. For å fø en fortsatt voksende befolkning i verden må jordbruksproduksjonen økes kontinuerlig. I en slik situasjon er det avgjørende at alle land tar vare på og utnytter sitt jordbruksareal – også Norge. Dette krever et variert og allsidig landbruk som tar hele landet i bruk. Lokale matspesialiteter blir ikke til i et tomrom. Uten små og store melkebruk spredt over hele landet hadde det aldri blitt norske prisvinnende spesialoster.

Disse medlemmer mener at for å nå målet om økt matproduksjon og jordbruk over hele landet må det sikres bedre inntekter i jordbruket. Det må føres en inntektspolitikk som gir bonden bedre betalt

for maten som blir produsert. Inntektsforskjellen mellom jordbruket og andre grupper i samfunnet må utjevnes.

Disse medlemmer mener også at importvernet for jordbruksvarer er avgjørende for å ha et norsk jordbruksvaremarked. Både den ordinære matproduksjonen og de lokale matspesialitetene er avhengige av et sterkt tollvern.

Disse medlemmer viser videre til at Meld. St. 31 (2014–2015) beskriver de mange andre viktige oppgavene landbruket har, i tillegg til den ordinære matproduksjonen. Disse medlemmer sier seg enige i dette, og trekker bl.a. frem følgende: Norsk landbruk skal være et langsiktig og bærekraftig landbruk som tar miljøutfordringen på alvor. Norsk landbruk skal bidra til produksjon av fornybar bioenergi på ressurser og arealer som ikke er egnet til matproduksjon. Norsk landbruk skal dekke norske forbrukeres ønske om mangfold og variasjon og i tillegg tilby matspesialiteter til et internasjonalt marked. Norsk landbruk skal også tilby varer og tjenester ut over tradisjonelle landbruksprodukter. Norsk landbruk skal bidra til at hele landet utnyttes til verdiskaping og velferdsutvikling. Norsk landbruk skal ta vare på århundres kultur og tradisjoner gjennom aktiv næringsutøvelse og gi norsk reiselivsnæring fortrinn i en internasjonal konkurranse. Disse medlemmer mener vi må opprettholde og styrke landbrukets produksjon av andre velferdsgoder. Vedlikehold av kulturlandskap, produksjon av reiselivsprodukter og av tjenester rettet mot blant annet helsesektoren og skoleverket må stimuleres. Dette er tjenester og verdier som er viktige for samfunnet for øvrig. De gir næringen bred legitimitet og næringsutøvere nye muligheter for meningsfull drift og et styrket inntektsgrunnlag. Disse medlemmer imøteser derfor mer konkrete forslag fra regjeringen enn det som ligger i meldingen.

Mat og drikke

Komiteen mener det ligger et betydelig uutnyttet potensial i tilleggsnæringer relatert til mat og drikke. I dag øker etterspørselen etter lokal mat, og produksjonen stiger. Komiteen mener ambisjonen om at omsetningen av lokal mat og drikke skal øke fra 3,5 til 10 mrd. kroner er realistisk.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener at dette vil kreve en mer aktiv matpolitikk fra regjeringens side. Utfordringene er mange.

Komiteen mener det er viktig at aktørene i større grad enn i dag stimuleres til å komme i gang. Det er dessuten viktig å sikre god felles distribusjon

og markedsføringsopplegg. Endelig må aktørene være villige til mer samarbeid enn i dag for å sikre at de får stort nok volum i produksjonen og en bedre mulighet til å nå ut til dagligvarebutikkene.

Stortingsmeldingens ambisjon om å etablere en database for lokalmatprodukt er etter komiteens mening bra. Dette vil bidra til å lette markedsadgangen for produsentene.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet, mener dette arbeidet må samordnes med det arbeid regjeringen er pålagt av Stortinget for å etablere en dagligvareportal. En årlig møteplass hvor innkjøpere og produsenter kan møtes, slik det er foreslått i stortingsmeldingen, kan også bli et hensiktsmessig virkemiddel for å øke omsetningen av lokal mat.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til at mens databasen for lokalmatprodukter er en «business to business»-database for produsenter og innkjøpere, er dagligvareportalen en «business to consumer»-løsning. Disse medlemmer peker på at de to ulike formålene med de to ulike databasene gjør en samordning som pekt på av flertallet, lite hensiktsmessig.

Komiteen mener at utviklingen av «Bondens marked», omsetning via hotell og restaurant (HoReCa), og ikke minst gjennom dagligvarebutikkene, er helt avgjørende for å øke salget av lokal mat. Lokalmatprodusenter må, bedre enn i dag, sikres muligheter for salg i dagligvarebutikker. Det er derfor etter komiteens mening viktig at konkurranseforholdene i dagligvaresektoren bedres.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener det også er viktig at regjeringen i langt større grad enn i dag fremmer tiltak som vil bedre situasjonen. Disse medlemmer mener at et viktig tiltak for å nå dette er at lovforslaget om god handelsskikk fremmes for Stortinget og vedtas. Denne loven må omfatte distribusjon av varer og ha et effektivt tilsyn og sanksjonselement.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem lov om god handelsskikk for Stortinget våren 2016.»

Komiteen mener dessuten at det nå er særdeles viktig at innsatsen styrkes for å øke eksporten av landbruksprodukter. Det må settes trykk på tiltak i regjeringens eksportstrategi for norske jordbrukspro-

dukter. Regjeringen bes rapportere til Stortinget i egnet form hvordan dette arbeidet nå går.

Komiteen mener dessuten at fremtiden i større grad enn i dag vil åpne for alternative omsetningskanaler. Næringen må ha stort trykk på å utvikle kanaler direkte til forbruker og bidra til den utvikling som nå er i full gang, eksempelvis i form av matkasser direkte til husholdningene.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at Norge har store muligheter for å øke omsetningen av innlandsfisk.

Det er etter komiteens mening avgjørende å utnytte potensialet i innlandsfiske langt mer enn vi gjør i dag. Norge har 450 000 innsjøer, hvorav 18 er større enn 50 km². Totalt er det 16 000 km² areal innsjøer, hvor det antas at det tas ut i underkant av 200 tonn innlandsfisk i næringssammenheng, mens årlig potensial er anslått til nærmere 5 000 tonn i sjøer alene. Dette betyr at bare ca. 4 pst. av den tilgjengelige innlandsfiskeressursen utnyttes i en periode hvor selvforsyning blir stadig viktigere. Dersom alle sjøer og vassdrag var optimalt forvaltet, vil det antas at potensialet kunne økes med minimum 30–50 pst., eller opp mot 7 500 tonn årlig. Innlandsfisk er derfor, etter komiteens oppfatning, en viktig matressurs som må få et større fokus. Komiteen mener regjeringen bør sikre at forvaltningen og arbeidet med disse ressursene blir mindre fragmentert og mindre tilfeldig enn i dag. Regjeringen bør gjennomføre en nasjonal kartlegging av innlandsfiske i bredeste forstand, herunder næringsfiske, fisketurisme og ferskvannssoppdrett. I en slik kartlegging bør potensialet i hele verdikjeden fra vann til bord, regulantens rolle og ansvar, utvikling og gjennomføring av drifts- og forvaltningsplaner, grunneier, rettighetshavers og myndighetenes rolle og ansvar stå sentralt.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen foreta en nasjonal kartlegging av innlandsfiske.»

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, mener det er viktig at det nå legges til rette for innlands oppdrettsfisk. Her trenses flere aktive tiltak utover det som fremgår i meldingen. Flertallet ber derfor regjeringen utarbeide en egen tiltaksplan knyttet til dette. Denne planen må ha med seg tiltak tilknyttet innlands oppdrettsfisk, basert på den regel- og forenklingsgjennomgang regjeringen nå arbeider med.

Flertallet fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i tilknytning til statsbudsjettet for 2017 fremme en tiltaksplan for å legge til rette for innlands oppdrettsfiskvirksomhet.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener innlandsoppdrett kan bli en viktig næring, men satsing krever nødvendig oppmerksomhet på miljøkonsekvenser av driften. Dette medlem mener derfor det er vesentlig å utrede konsekvenser av en slik satsing.

Dette medlem fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede mulighetene for en økt satsing på innlandsoppdrett der også miljøkonsekvenser ved økt innlandsoppdrett utredes særskilt.»

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Venstre, har merket seg regjeringens forslag til endringer i alkoholloven som skal muliggjøre direkte salg av alkoholholdige drikkevarer fra mindre produsenter. Det er viktig at Vinmonopolet bidrar aktivt til at mye av salget av disse produktene kan foretas gjennom Vinmonopolet, og at endringer i alkoholloven ikke undergraver Vinmonopolets rolle og grunnlag. For mange salgskanaler av alkoholholdige drikkevarer utenom Vinmonopolet kan, etter flertallets oppfatning, undergrave Vinmonopolets rolle som alkoholpolitisk virkemiddel både økonomisk og juridisk, særlig opp mot EØS-regelverket. Flertallet mener dessuten at de samme argumenter gjør seg gjeldende for liberalisering av reklame-reglene. Det er viktig at endringer på dette området ikke undergraver hensikten med disse reglene, og svekker våre argumenter for å opprettholde både reklameforbud og en monopolordning konkurranse-rettslig.

Reiseliv

Komiteen er av den oppfatning at landbruksbasert reiseliv kan bli en av Norges store fortrinn i et globalt reiselivsperspektiv. Koblingen av naturopplevelser og møter med mennesker, produksjon og kulturhistorie gir landbruksbasert reiseliv et stort fortrinn innen det opplevelsesbaserte reiselivet. Mange gårder i Norge har mye å by på overfor gjester, og reiseliv utgjør en viktig næringsaktivitet for gården. Det gir etter komiteens mening også verdifulle bidrag for å kunne vedlikeholde og videreutvikle gamle kulturhistoriske bygninger.

De tiltak regjeringen peker på i stortingsmeldingen er særlig viktige for utvikling av et landbruksba-

sert reiseliv, men komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener de langt fra er tilstrekkelige.

Det blir derfor etter disse medlemmers oppfatning særlig viktig å få på plass gode tiltak i den strategien regjeringen har varslet på dette feltet, og som skal utarbeides i samråd med næringen. Denne delen av reiselivet må også bli en viktig del av regjeringens varslede stortingsmelding om reiseliv i Norge.

Disse medlemmer mener det er særskilt viktig å skape forenklede tiltak slik at det faktisk er mulig å komme i gang med reiselivsaktiviteter. Krav til tilatelser, tilsyn og rapportering må bli smidigere og enklere for å kunne komme i gang. Regjeringen må gi dette arbeidet stor prioritet.

En forutsetning for en satsing på reiseliv er at kulturlandskap opprettholdes og gjengroing stanses. Disse medlemmer viser her til forslag til tiltak ved behandling av jordvernstrategien, Innst. 56 S (2015–2016).

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti er kritiske til den type tiltak som ble avtalt i jordbruksoppkjøret for rydding av kulturlandskap. Slike ordninger, som ikke har aktivt landbruk i bunn, blir mer for å pynte på landskapet i motsetning til å føre en politikk som skaper aktivitet, produksjon og kulturlandskap. Slike midler burde i stedet vært brukt til å skape økt lønnsomhet i landbruket. Nye og bedre tiltak for å sikre nydyrking og gjengroing må prioriteres av regjeringen. Disse må være basert på en aktiv bruk av jorda. Det er derfor etter disse medlemmers oppfatning særskilt viktig å føre en landbrukspolitikk som sikrer landbruk i hele landet og som gir rom for små og store aktører. Regjeringens profil i landbrukspolitikken har så langt gått i motsatt retning og må snus. Skal en satse på turisme og reiseliv, må folk ha noe å reise til og besøke.

Komiteen mener det er riktig som regjeringen varsler i stortingsmeldingen å jobbe for mer fleksible rammer for jakt. Dette bør også kunne gjelde fiske.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet, mener regjeringen bør komme tilbake til Stortinget med vurderinger knyttet til utvidelse av fiskeadgang for unge. Dette vil kunne være viktig for rekruttering, og noe som vil kunne gi økt verdiskapning for landbruket på sikt.

Velferdstjenester – «Inn på tunet»

Regjeringen varsler i meldingen at de vil følge opp, bruke erfaringer og medvirke til tidligere regjeringens planer og tiltak knyttet til velferdstjenesteyting i landbruket, «Inn på tunet» (IPT). Det er etter komiteens oppfatning positivt.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener imidlertid dette likevel vitner om total stans i nytenking og utvikling på dette området.

«Inn på tunet» har, etter komiteens mening, et stort potensial som må utnyttes bedre. Antallet pasienter med demens vil øke sterkt fremover. IPT-prosjekter har spilt, og vil etter komiteens oppfatning, fortsatt spille en viktig rolle som tiltak for denne gruppen.

Komiteen vil understreke at i en tid hvor behovet for reparasjon og forebygging er større enn noen gang, vil en måtte tenke alternativt i utvikling av velferdssamfunnet og dets tjenester. Både hva angår demens, rusomsorg og opplæring vil landbruket kunne gi betydelige bidrag og tjenester.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet, mener det er vanskelig å lese ut av meldingen hvordan regjeringen rent faktisk ønsker å bidra til utvikling og vekst av dette.

Det er dessuten etter komiteens oppfatning nødvendig å tenke nye målgrupper. «Inn på tunet» har med hell vært benyttet av for eksempel kriminalomsorgen. Gitt de kapasitetsutfordringer en står overfor i en slik sektor, burde det her vært tatt flere tverrdepartementale initiativ fra regjeringens side. Komiteen peker dessuten på at vi i årene som kommer står overfor en stor utfordring i mottaket av flyktninger. Bare i 2016 er det stipulert at vi kan komme opp i et ankomsttall på over 100 000 flyktninger. Både med henblikk på mottak, bosetting, arbeidstrening og integrering vil det kunne være en vinn-vinn-situasjon dersom man kan utnytte de mulighetene i landbruket som «Inn på tunet» faktisk utgjør.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i løpet av våren 2016 komme tilbake til Stortinget med forslag om hvordan landbruksbasert næring, og da særlig 'Inn på tunet' -

ordningen, kan brukes i relasjon til håndtering av flyktninger.»

Disse medlemmer mener regjeringen i løpet av 2016 bør legge frem en ny handlingsplan for «Inn på Tunet» som skal etterfølge handlingsplanen fra 2013–2017.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i 2016 legge frem ny handlingsplan for 'Inn på tunet' for perioden 2017–2021.»

Energi

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti, mener utvikling av landbruksbaserte bioenergiprojekter er svært viktig, og savner regjeringens forslag til tiltak for dette i stortingsmeldingen. Klimamessig, økonomisk og sysselsettingsmessig er det av stor betydning å få flere enn de vel 1 400 gårdsbrukene som i dag driver med bioenergi, til å gå inn i dette. Etter flertallets mening må regjeringen adressere dette tydeligere i fremtidige plandokumenter, herunder i stortingsmeldingen om landbruket og i bioøkonomistrategien.

3. Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen i løpet av våren 2016 komme tilbake til Stortinget med forslag om hvordan landbruksbasert næring, og da særlig «Inn på tunet»-ordningen, kan brukes i relasjon til håndtering av flyktninger.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen i 2016 legge frem ny handlingsplan for «Inn på tunet» for perioden 2017–2021.

Forslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen legge frem lov om god handelsskikk for Stortinget våren 2016.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen i den varslede stortingsmeldingen om landbruket komme med en tiltaksliste for å gi salget av lokal mat større volum og omsetning i Norge.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen foreta en nasjonal kartlegging av innlandsfiske.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen utrede mulighetene for en økt satsing på innlandsoppdrett der også miljøkonsekvenser ved økt innlandsoppdrett utredes særskilt.

4. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding I fremmes av samtlige medlemmer i komiteen unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og råder Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

I

Stortinget ber regjeringen i tilknytning til statsbudsjettet for 2017 fremme en tiltaksplan for å legge til rette for innlands oppdrettsfiskvirksomhet.

II

Meld. St. 31 (2014–2015) Garden som ressurs – marknaden som mål Vekst og gründerskap innan landbruksbaserte næringer – vedlegges protokollen.

Oslo, i næringskomiteen, den 18. februar 2016

Geir Pollestad

leder

Knut Storberget

ordfører